

daságvezetés legszorosabb kapcsolatát. Remélhető, hogy ezzel az egyesület működése még kedvezőbb befolyással lesz az erdészet fejlesztésére. Így valósul meg az alapítók csaknem évszázados elgondolása.

Az 1862-ben *Wagner* Károly és *Divald* Adolf lelkes erdészek által megindított „*Erdészeti Lapok*“ — egyesületünk hivatalos közlönye — utódja ma „*AZ ERDŐ*“, elsősorban a fatermelést érdeklő kérdésekkel szülő tanulmányokat és cikkeket közöl és helyesen irányítja a szakmai közvéleményt.

Az elmondottak azt mutatják, hogy a magyar erdészet az elmúlt tíz évben jó munkát végzett, jól használta ki azt a történelmi lehetőséget, amit a szocialista társadalom megteremtésének úttörő példájával és a felszabadító harcok véráldozatával a Szovjetunió számunkra megadott. Ez az az alap, amelyen erdészetünk biztosan haladhat a jövő egyre növekvő eredményei felé.

Az erdőhasználat fejlődése a felszabadulás utáni 10 év alatt

RIEDL GYULA

az OEF erdőhasználati osztályának vezetője

A felszabadulás előtti időben az erdőhasználatot külterjesség jellemezte. Az erdők faállományát a birtokosok legtöbbször lábon, sok esetben több évre előre, nagy fakitermelő vállalatoknak, pénzügyi konzorciumoknak adták el. Ezek az újulattal, a vágásterület felújításával, az erdőművelés érdekeivel nem sokat törődtek. Ebben az időben az erdőgazdálkodás csaknem kizárólag az élőfakészlet megtermelésére szorított. A fakitermelés nem volt közvetlen feladata, az 80%-ban — az akkori kincstári erdőbirtokok és egy-két belterjesebben gazdálkodó nagyobb uradalom kivételével — fakitermelő cégek kizárólagos privilégiuma volt.

A felszabadulás utáni első években e téren még különösebb változás nem történhetett, mert a volt erdőbirtokosok 1945-ben még három évi fatömeg kitermelésére kaptak engedélyt rendkívüli vágás formájában. Ennek kitermelését nagyrészt fakitermelő cégek, fakereskedők hajtották végre. A vágásnak mintegy 65—70%-át még 1948. évben is fakitermelő vállalatok tartották kezükben és csak 30—35%-a maradt az államrendészet házilagos kitermelésére.

Csak a fordulat éve hozott mélyreható, forradalmi változást az erdészet tevékenységében is, amikor kezébe vette — a magyar erdők történetében először — közel másfél millió kh. erdőterületen az erdőgazdálkodás és benne az erdőhasználat egységes feladatának ellátását.

Az erdőgazdasági szervezet a fakitermelésre felkészületlen káderekkel, alkalmi munkaerővel és eszközökkel, elavult termelési móddal és bérekkel, üzemtervek nélkül kellett átvegye átmenet nélkül a fakitermelés feladatát országos méretben.

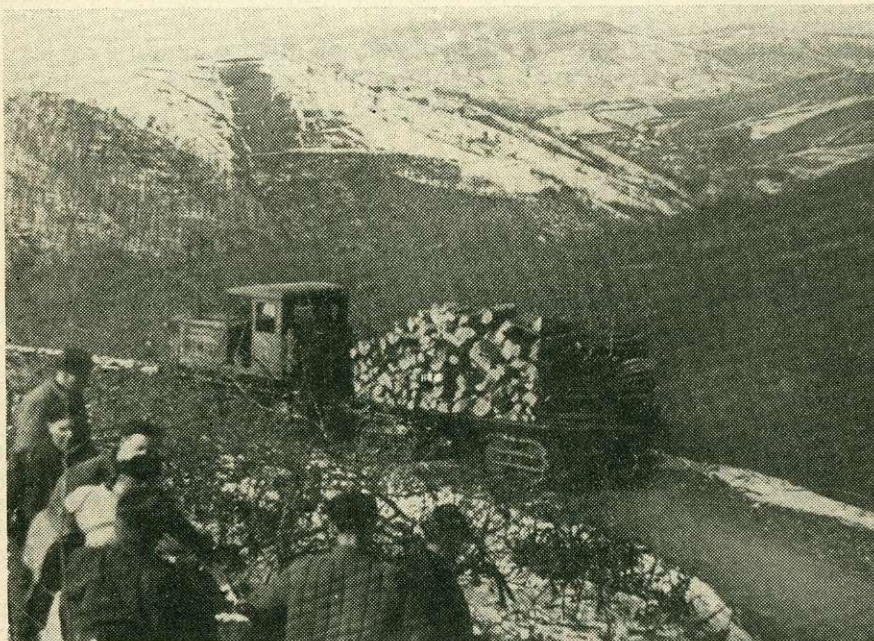
A feladat megoldásához ezért elsősorban megfelelő szervezet kiépítésére volt szükség. Ezt célozták azok az átszervezések, amelyek következtében a kezdetben öt lépcsőre tagolt szervezet helyett három lépcsős szervezetet alakított ki (Országos Erdészeti Főigazgatóság, Erdőgazdaság, Erdészet).

A fahasználatok országos megtervezésének és a népgazdasági tervekbe való beillesztésének érdekében új favágatási tervezési módszert kellett kialakítani. E célt szolgálták az 1949., 1951. és 1953. évben kiadott fahasználati és módszertani utasítások. A tervegazdálkodás érdekében a fatömeg és választék becslési eljárásokat tökéletesíteni kellett és az ezek végrehajtásához szükséges szakmai utánpótlást biztosítani. Meg kellett szervezni a szakmunkásképzést, hosszútólói, becslő, szerszámélesítő és karbantartó, motorfűrészkezelő stb. tanfolyamokat rendszeresíteni.

A legsürgősebb mezőgazdasági építési fa, valamint vasúti talpfa termelés érdekében fűrészüzemeket kellett a termelésbe állítani.

A kapitalista rendszerben kialakult fakereskedelmi szokványok helyébe a Szovjetunió szabványosítási módszerének alapulvételével a fatermékek és egyéb erdei termékekre szabványokat kellett szerkeszteni.

A korábban szokásos részes fakitermelés megszüntetésével, teljesítménybérezés bevezetésével szocialista bérezési rendszerre kellett áttérni. Bevezettük ezért az ezt biztosító technikai normákat. Kialakítottuk egyidejűleg a fakitermelő munkának brigád és munkacsapatokkal történő szocialista munkaszervezési formáját. A korszerűtlen, munkatermelékenységet gátló erdei fakitermelő szerszámok helyett a munkás kezébe központilag adtunk munkaeszközöket és megszerveztük a szerszámkarbantartást.

Láncfalvas pótkocsi első fordulója („A magyar erdészet tíz éve“ fényképpályázaton díjat nyert kép. Véssey Róbert felvétele.)

A nehéz testi munkát igénylő fakitermelést gépesíteni kellett. Az elavult fakitermelési módszerek helyett a felsőrakodókon történő feldolgozással egybekötött folyamatos — komplex — gépesített fakitermelés bevezetésére vettünk irányt és ennek érdekében megfelelő kísérleti fakitermeléseket vezettünk le.

A szocialista munkafeltételek megteremtése céljából munkavédelmi, jóléti és kulturális intézkedésekről kellett gondoskodni. Munkásszállásokat, üzemi konyhákat állítottunk ezért fel, meghatároztuk munkaterületenként a munkaruhák juttatásának rendszerét és ennek megfelelően dolgozóinkat védőruházattal és felszereléssel láttuk el. A balesetelhárítás érdekében szigorúbb rendszabályokat kellett életbe léptetni és minden munkahelyet első segélynyújtásra alkalmas felszereléssel ellátni.

A mezőgazdaság fejlesztésével, a kisparaszti gazdaságok csökkenése következtében kiesett idegen fogaterő pótlására a faanyagmozgatás biztosítása érdekében fogatgazdaságokat kellett felállítani. Ezeket fokozatosan kifejlesztettük. Az igaerővel gazdaságosan nem végezhető nagyobb távolságokra gépi közelítő eszközöket kellett bevezetni és a hosszabb szállításokra gépkocsi szállító szervezetet felállítani. Ezzel kapcsolatosan fokozott gondot kellett fordítani az erdei útkarbantartásokra.

Az erdőgazdaság és a fűrészipar között a múltban nem volt kielégítő az összműködés. Ezt az erdőgazdaságok és vállalatok között létrejött kooperációs szerződésekkel javítottuk meg. A füledékeny faanyagoknak időben és minőségromlás mentes leszállítását megoldottuk. Szabályoztuk a nem állami erdők fakitermeléseit és a

fontos iparifa választékokat a népgazdaság számára felvásárlás útján biztosítottuk. A fejlődés egyik fontos állomását jelentette a naptári évről a gazdasági évre való áttérés, amivel a fakitermelési főidény folyamatosságát biztosítottuk.

A munkafegyelem és technológiai fegyelem fokozatosan megszilárdult a fahasználat munkaterületén. Fakitermelő, közelítő, felterhelő dolgozók és azokat irányító szakemberek körében a tervek teljesítésénél mind jobban kialakult a fegyelmezett munkastílus. A fahasználat e fejlődésével kezdi betölteni a népgazdaságban kijelölt szerepét. A már eddig elért eredményei alapján a véghasználati termelést a kapitalisták által elhagyott, feltáratlan és nehéz körülmények között termelhető területekre helyezte át a jó fejlődésben levő középkorú állományok kímélése érdekében. Az előhasználatok arányának szabályozásával elérte, hogy még a felszabadulás utáni években 10—15%-ot képviselő előhasználati fatömeget 35—40%-ra, ugyanakkor az iparifakihozatalt 16%-ról 38%-ra emelte.

Közelítés Sztalinyec-tractossal. („A magyar erdészet tíz éve” fényképpályázaton I. díjat nyert kép. Tóth Ferenc felvétele.)

A munka termelékenysége emelésének egyik legfőbb mozgatóereje, a szocialista munkaverseny kibontakozása által az erdőgazdaság évenként és időszakonként rendszeresen teljesíti fakitermelési tervét. Számos élmunkás, sztahanovista és kiváló dolgozó, sőt kormánykitüntetésben részesült dolgozó segíti a fahasználati tervek időre való teljesítését. Nagy jelentőségű munkaverseny bontakozott ki a füledékény faanyagok időben történő kitermelése és kiszállítása érdekében, s elértük, hogy pld. 1954. évben a feldolgozásra kerülő hámozási és fűrészáru rönk leszállítása április 30-ig megtörtént. A munkaversenyek hidalták át az időközben jelentkező tűzifahiány nehézségeit is, amikor terven felül előszállításokkal sikerült megoldani a lakosság tüzelőellátását. A fahasználati tervek kiemelkedő végrehajtása jutalmazásául évek óta számos erdőgazdaság nyerte el az élüzem címet és kitüntetést.

A fakitermelés munkáját a minőség javítása mellett ma már a termelékenység emelése útján javuló önköltség jellemzi. Az erdészet szervezete megtanulta és kifejlesztette a fakitermelés technikáját és az erdőgazdálkodás szemléletében a fahasználat a megillető helyet foglalta el.

A fejlődés útján azonban számos gátló körülménnyel meg kellett és meg kell még mindig küzdeni.

A teljesítménybér és az új munkaszervezés bevezetése kezdetben mind a munkavállalók, mind a szakemberek egy részénél ellenállásra talált. Ennek leküzdése csak hosszas és szívós felvilágosító munka árán sikerült. *A szerszámok anyagának minősége ellen még ma is jogos kifogások merülnek fel.*

Megfelelő gépek és hozzáértő kezelőszemélyzet hiánya gyakran eredménytelenséget szült, aminek láttán bizonyos mérvű gépesítésellenes hangulat terjedt el. Emiatt a gépesítés fejlődése csak igen lassú ütemű lehetett mindaddig, amíg a Szovjetunióból és szomszédos népi demokratikus államokból korszerű, fakitermelésre, közlésre, felterhelésre alkalmas gépek nem érkeztek be hazánkba. Hiba volt azonban, hogy ezen gépeket nem megfelelő munkaterületen foglalkoztattuk, valamint, hogy a beérkezett gépek nem voltak a szükséges pótalkatrészekkel ellátva. Másik hiányossága volt a fakitermelés gépesítésének hogy kezdetben nem vettük figyelembe a hazai viszonyokat, a gépesítés eredményeit csupán a gépegységek teljesítményszázalékainak vizsgálatával mértük anélkül, hogy erdőgazdálkodásunk egyetemes érdekeire, különösképpen az erdőművelésre tekintettel lettünk volna.

Fogatállományunk elhelyezése nincs még kielégítően megoldva. Nem áll rendelkezésre elegendő istálló, sem kocsislakás. Ez károsan hat a munka termelékenységre, a munkafegyelemre, lazaságokat és visszaéléseket szül.

A szabványokat még nem sikerült az erdőgazdaságok munkájában általánossá tenni, számos esetben szabványelőírásoknak nem megfelelő erdeitermék kerül a feldolgozó faipar, egyéb felhasználó iparágak felé. Sokáig az élőfakészlet ismerete nélkül, az eléggé bizonytalanul felmért népgazdasági szükségletekből kiindulva terveztük meg a fakitermeléseket és csak az ötéves tervidőszak végére sikerült a használatok zömét üzemtervi alapokra fektetni. Az iparifa százalék emelése, s különösen a kezdetben előírt igényes választékok minden áron való kitermelése több helyen erdőművelési érdekekkel ellentétes használatokhoz vezetett.

Az élüzem szintek kialakítása az erdőgazdaságok különböző adottságainak nem kellő figyelembevételével történt. Ennek következtében a nagy fahasználati feladatokkal terhelt és közismert nehézségekkel küzdő erdőgazdaságok rendkívüli erőfeszítések ellenére sem nyerhették el az élüzem kitüntetésekét.

Az utóbbi időben jelentkező munka- és fogaterő-hiány a tervek teljesítését nehezítette és emiatt az erdőgazdaságok felelőtlen ígérgetésekkel utat nyitottak az indokolatlan munkásvándorlásnak. Az ígérgetések beváltása legtöbbször jótalan faanyagjuttatásban jutott kifejezésre. Ez a munkafegyelem megbomlására, szabálytalanságokra és visszaélésekre, sok esetben üzérkedésekre vezetett. A munkafegyelem ilyen mértékű bomlása különösen a feküfa részes alapon történő összegyűjtésénél, a kollektív fának nem az előírásoknak megfelelő minőségben való kitermelésénél és juttatásánál merült fel.

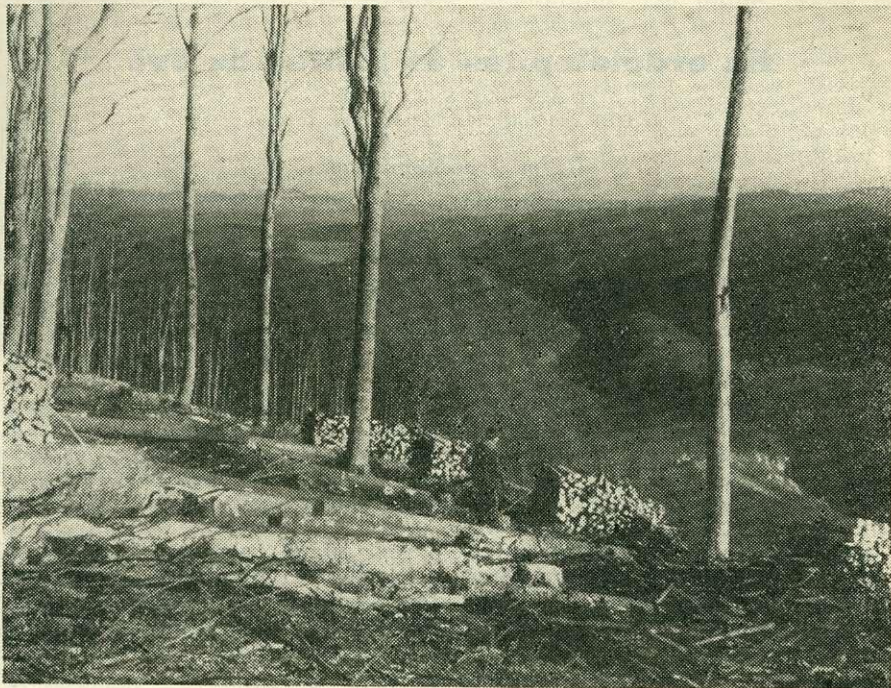
Az erdei melléktermékek szervezett termelésével, nagyüzemi feldolgozásával és értékesítésével 1945. év előtt az erdőgazdaság nem foglalkozott. A termelés az egyes erdőterületeken elszigetelten történt és leginkább csak a helyi szükséglet kielégítését célozta. Szervezetten egyedül az erdei- és feketefenyőből nyert nyersgyanta termelése indult meg az 1943. évben a Magyar Gyanta R. T. keretében, első hazai próbálkozásként.

A felszabadulás után az 50/1949. sz. kormányrendelet életre hívta az Erdei Melléktermékeket Értékesítő Vállalatot. Az új vállalat profiljába került át a gyanta-termelés feladata, ezenkívül feladata lett az erdőn található vadgyümölcsök, gomba, gyógynövények begyűjtése, fa száraz lepárlása, faanyag ozmotikus telítése, növényi cserzőanyagok értékesítése. Az 1950. évben új feladatként kapta a mészke és fával égetett mész termelését, a nemesfűz-telepek létesítését és nemesfűz-vessző forgalombahozatalát, végül aprószerfa anyagok és faáruk előállítását.

A vállalat három éves működése alatt nagy eredményeket ért el a termelés fejlesztése vonalán. 1949. évi termelési értéke 1952-ig több, mint ötszörösére emelkedett. Különösen kiemelkedőek voltak az eredmények a gyantatermelés, falepárlás, erdei gyümölcsök gyűjtése, aprószerfa termelés, nemes fűzvessző exportra való feldolgozása területén.

A vállalat munkájában eredményei mellett a tervgazdálkodás terén nagy labilitás volt tapasztalható. A tervezésnél a tervek csak tapasztalati adatok alapján készültek. Egyes cikkeket a vállalat üzemi termelés helyett egyszerűen felvásárolta (aprószerfa). Így a szocialista gazdálkodás követelményeit nem tartotta be és lehetőséget adott egyes helyeken kapitalista gazdálkodás kifejtésére. Az erdőgazdaság és a vállalat között nem volt szoros kapcsolat.

A főigazgatóság fenti hibák kiküszöbölésére 1952. II. negyedévben a vállalat profiljából az erdőgazdaság termelési tevékenységével szoros összefüggésben lévő melléktermékek termelését (aprószerfa, gyümölcs, gomba) az erdőgazdaság profiljába adta át és „Erdőkémia“ néven az erdőgazdaság vegyi vállalatává szervezte át. Átmenetileg e vállalat végezte a nemesfűz termelését és feldolgozását, 1953. évben azonban ez a feladat is kikerült az Erdőkémia profiljából és a feladat ellátására Fűzkitermelő és Feldolgozó Vállalat néven új vállalat alakult.

*Nyárújhelyi vágás a miskolci erdőgazdaság területében
 („A magyar erdészet 10 éve“ fényképpályázaton díjat nyert kép.
 Kletz Károly felvétele.)*

Az erdőgazdaságok a melléktermék termelését 1953. évben a kezdeti szervezési nehézségek ellenére is már 2,5 millió forint nyereséggel zárták és komoly eredményeket értek el azok fejlesztése területén. Ennek ellenére egyrészt a földművesszövetkezetek erősítése, a dolgozó parasztság fokozottabb támogatása, másrészt az erdőgazdaság termelési munkájának könnyítése érdekében az 1954. évben a begyűjtés erdei melléktermékek termelését a SZÖVOSZ részére adtuk át; ez a feladatot a felügyelete alá tartozó ZÖLDEX Vállalattal látja el. A begyűjtés maximális biztosítására később a főigazgatóság azt a Belkereskedelmi Minisztérium alá tartozó Kereskedelmi és Áruforgalmi Iroda részére is engedélyezte.

Az erdőben gyűjthető és termelhető melléktermékek termelésével, erdőgazdaságok területén levő, vagy azzal összefüggő nemesfűz telepek üzemeltetésével jelenleg tehát a következő vállalatok foglalkoznak: Erdőgazdaságok, Erdőkémia Vállalat, Zöldex Vállalat, Kereskedelmi és Áruforgalmi Iroda, Gyógynövény Szövetkezeti Vállalat, Fűzkitermelő és Feldolgozó Vállalat. A sok vállalat között a mellékhasználati termelési feladat szétaprózódik, a fejlesztés útja nem világos, a fejlesztési terv nem illeszthető be az erdőgazdaság fejlesztési tervébe növelve annak árualap bázisát és az ipari jellegű termelését. Az erdei termékek termelésének kérdése nemcsak erdőgazdasági, hanem népgazdasági szinten is jelentős. Ezért nem közömbös az, hogy azokkal a termékekkel, amelyeket az erdő, a fán kívül, minden különösebb beruházás nélkül, évről-évre több 10 millió forint értékben ad, olyan jól kiépített erdőgazda-

sági szervezet foglalkozzék, amely egész termelési tevékenységét az erdőgazdasági szempontoknak megfelelően építi fel. Szükséges ezért, hogy az erdőgazdaság maga vegye kezébe az erdei melléktermékek termelését.

A fentiekből kitűnik, hogy átesve a fejlődést gátló betegségeken, az erdőhasználat is eredményeket ért el. Eredményei nyomán az erdő termékeivel a felszabadulás előtti időhöz viszonyítva szervezeten, tervszerűbben és jobb minőségben szolgálhatja a népgazdaságot és járulhat hozzá a szocializmus építéséhez.

Az erdőtelepítés és fásítás tíz éve

D A N S Z K Y I S T V Á N

az OEF erdőtelepítési osztályának vezetője

Üzemi erdőtelepítések.

A felszabadulás állami tulajdonba adta a magyar erdőbirtokok többségét. A tulajdonba kapott erdőterület 74 százaléka magán vagy hitbizományi birtok volt, — nagyrészt leromlott állapotban — és magán viselte a kapitalista rendszer bélyegét.

A beruházások elhanyagolása mellett a minél nagyobb profitszerzés eredményeképpen — amit a háborús évek túlhajtott rendkívüli fatermelési tevékenysége még fokozott — az államosításkor az évi vágásterületek többszörösét meghaladó erdőfelújítási hátralék került átvételre, az átvett erdők jelentős része rontott erdő, elmaradt tisztítási terület volt.

Nem volt kedvező a közbirtokossági erdők képe sem. Ezeknél a terület értéke-sebb részét nagy kiterjedésű cseresek képezték. A cseresedés magyarázata, hogy az erdőtörvény rideg betűinek parancsolt kielégítése végett a könnyen és olcsón beszerezhető csermakkal újították fel a letermelt értékes tölgyesek helyét. Ugyanennek a mentalitásnak a következménye az is, hogy állami kézbe került összes erdőterületnek mintegy 40 százaléka sarjerdő volt.

Az elenyészően kis százalékot képviselő régi állami tulajdont képező erdőben a kép kedvezőbb volt, de az ott szolgáltatott minta nem tudott javító hatással lenni a magánerdők tulajdonosaira. A magánerdők nagyrésze a felszabadulás előtti időben jóformán kizárólag a vadászat céljait szolgálta. Az ebből erdő szakszerűtlen kezelés igen nagymértékben lerontotta a faállományok értékét. Csak elvétve lehetett találni olyan erdőbirtokot, amelyik tevékenységével fel tudta venni a versenyt — a korszerű erdőgazdálkodás terén — a fejlettebb külföldi erdészetekkel.

Hogy mennyire szakszerűtlen volt az erdőgazdálkodás a magánbirtokosok kezében, arra legjobban fényt derít az a tény, hogy a magtermelés és maggazdálkodás ismeretlen fogalom volt és a csemetenevelés is kizárólag az alkalmazott szakemberek egyéni ambíciójáig terjedt. Az elenyésző mértékben felhasználásra kerülő erdei magvak csak kereskedelmi áruként szerepeltek, s a származás távolról sem érdekelte az akkori erdőgazdálkodást. Az egyetlen ismert származási fogalom csupán a szlavóniai tölgyes volt, de az is csak a kereskedelmi árukínálat következtében lett híressé.

Az eddig ecsetelt erdőgazdasági kép következménye volt, hogy a haladó erdőgazdálkodás kezdetén a szakemberek nem rendelkeztek olyan bevált gyakorlaton alapuló tapasztalatokkal, amelyeket az erdőgazdálkodás szakszerűségének egyik napról a másikra történő hangsúlyozottsága okvetlenül megkíván. Ez azt jelentette, hogy az erdőgazdálkodás legtöbb ágazatában az alapokból kellett kiindulni és a lehető leggyorsabb ütemben életre hozni olyan gyakorlatot, amely kielégíti a szocialista erdőgazdálkodás igényeit és produkálja azokat az eredményeket, amely az azelőtt elképzelhetetlen mérvű tervgazdálkodás kívánalmaival és teljesítményeivel képes megbirkózni. A mai értelemben vett erdőgazdasági termelési ágazatok közül csupán a csemetetermelés terén örököltünk valami csekély hagyományt. Ez a több ízben kátyúba jutott Alföldfásítás javára írható.

Értékes múlt csak a tudomány terén maradt ránk, melynek hosszas kutatásokon nyugvó megállapításait azonban a gyakorlatban nem tudták értékesíteni, mivel az erdőbirtokok a kapitalista rendszer sajátosságához híven elzárkóztak minden beruházás elől.

Ilyen körülmények között indult meg népgazdaságunk erdőgazdálkodása. Az 1945. év a háború következtében még jóformán teljes mértékben kiesett — erdősi-